

Колев, Иван (2016) *Антропология*. – В: *Бюлетин на Българско философско общество*. София: 2016, с. 16-17.

Anthropologia

Обичайно философската антропология се представя като философска тематизация (философско направление и философска дисциплина), която се формира през първата половина на XX в. и се свързва с имената на Макс Шелер, Хелмут Плеснер и Арнолд Гелен.

Това разбиране обаче е ограничено и неточно. Философската антропология има много по-дълга история и в тази история има много повече имена и книги. *Философската антропология е учение за цялостния човек* („der ganze Mensch“, както определят идеята в Просвещението). Нейното начало и първообраз можем да открием в *De Anima* на Аристотел (повече по този въпрос: Колев (2011) *Битие и възможност*).

Спрямо останалите антични възгледи за човека Аристотеловият се отличава с това, че разглежда човека метафизично *цялостно*. Тази цялостност интегрира както *вътрешната* (живот, тяло, сетива, душа, способности, ум), така и *външната* (световото съществуване в цялото на природата, живота, растенията, животните) цялост на човека.

Пълната история на философската антропология има четири етапа:

De Anima на Аристотел и традицията на коментарите като извор и образец за философската антропология;

Възникването и утвърждаването на термина *anthropologia* през 16 в.;

Възникване и утвърждаване на *дисциплината* философска антропология през 18 в.;

Обновяване (термин на Шелер) през първата половина на 20 в.

Второто начало наричаме *номинално*, защото то е свързано с появата и установяването на термина *антропология* на границата през 16 и 17 в. и обособяване на названието за определен тип изследвания, както сочат специалните проучвания на Michael Landmann (1962). Първата поява на термина се среща в един трактат на немския учен Magnus Hundt от Лайпциг. Заглавието на трактата е: *Anthropologium de hominis dignitate, natura et proprietatibus, de elementis, partibus et membris humani corporis etc., de spiritu humano... De Anima humana et ipsius appendiciis* (1501). Magnus Hundt е роден през 1449 г. в Магдебург, учи в университета в Лайпциг. Неговите интереси са с ренесансов обхват. Получава докторати последователно по медицина, философия и теология. Тройният доктор написва множество съчинения, от които други важни са: *Compendium totius Logicae* (1501) и *Liber de essentia divinitas* (1509).

Както отбелязва Michael Landmann този трактат спада към т.нар. „соматични изследвания на човека“ (Landmann 1962: 360). Чак след няколко десетилетия се

появяват други съчинения, които също съдържат *антропология* в своите заглавия и чрез тях названието започва да придобива трайна употреба. Това са *Psychologia Anthropologica, Sive Animae Humanae Doctrina* (1594) на Otto Casmann (1562 – 1607) и *Anthropologia* (1603) на Johannes Magirus (1524 – 1596).

Тялото се разглежда от Hundt в различни аспекти. От гледна точка на медицината тялото се разглежда в неговата анатомия и физиология. От гледна точка на философията тялото е микрокосмос. А от гледната точка на теологията човек е образ на Бога. В книгата има малък брой гравюри, изобразяващи човешкото тяло. Някои от тях се срещат в книгата *Philosophie Naturalis Compendium* (1499) на Johannes Peyligk (1477 – 1512) и след това в следващата му книга *Compediosa*.

Едно изследване на William Le Fanu под заглавие *A Primitive Anatomy: Jo-hann Peyligk's „Compendiosa Declaratio“*, публикувано в *Annals of The Royal College of Surgeons of England* (1962 August, 31(2), p. 115–119), показва, че Peyligk е публикувал *Philosophie Naturalis Compendium* в Лайпциг през 1499 г. при издателя Melchior Lotter в обем от 98 печатни листа с добавка от единадесет илюстрации. Тези илюстрации са заети от Magnus Hundt и са публикувани две години по-късно в неговия *Anthropologium* (1501) от издателя Wolfgang Stoeckel. Същият този издател публикува илюстрациите както в поголямо издание на книгата *Philosophie Naturalis Compendium* на Peyligk, така и в три отделни издания (1501, 1513, 1516) публикува само частта *Физика* от натуралната философия под заглавие *Compediosa Capitis physici Declaratio principalium humani corporis membrorum figur. Liq. Ostendens*. Тази точно част съдържа илюстрациите. Очевидно е, че точно тези описания на човешкото тяло, придружени с илюстрации, са имали издателски успех. В самото начало на изданието е заявено, че то илюстрира главните органи на човешкото тяло и е „много полезно за студенти по философия“ (Le Fanu, пак там). При препечатването на илюстрациите от едно издание в друго става така, че сърцето в *Compediosa* на Peyligk се оказва от дясната страна, но явно това не тревожи нито автора, нито неговия издател. До появата на книгите на Vesalius, основани върху реални аутопсии на човешко тяло, остават още няколко десетилетия.

Всичко това ни дава достатъчно основания да предположим с доста голяма увереност в истинността на предположението, че Hundt е изпитал определено влияние от Peyligk. Самият Peyligk е сериозен познавач на Аристотел, публикувал коментари към *Метафизика* и към *Физика*, така че неговото име и дело може да играе свързваща роля между аристотелианството на високото средновековие и появата на антропологията при Magnus Hundt.

По този начин позицията ни, заявена за първо в *Битие и възможност* (2011), че на *De Anima* на Аристотел трябва да се гледа като на първообраз на философската антропология, а на коментарната традиция като носител и хранител на идеята и свързаната с това твърдение тогавашна хипотеза, че появата на термина *anthropologia* в *Anthropologium* на Magnus Hundt може да има връзка с тази традиция, получава едно емпирично потвърждение тук чрез откриване на

аристотелианството на Johann Peulig. Вече можем убедено и аргументирано да заявим, че не само може, но и *има* връзка.

Това ни позволява да консолидираме историята на философската антропология и да гледаме на нейния лайтмотив („цялостния човек“) като на исторически солидна основа за съвременните дисциплинарни изследвания.